

Boganmeldelser.

P. H. CASTBERG. **Production.** En Studie. København og Kristiania 1906. Gyldendalske Boghandel. (363 S.).

En norsk, formentlig debuterende Forfatter, Hr. P. H. Castberg, har forsøgt sig med en Studie, kaldet »Production«. Bogen har den Fortjeneste, at den helt igennem er baaret af samme Tanke; gennem hvert Kapitel klinger det samme Ledemotiv; men der er ganske vist heller ikke andet end Ledemotiv i hele Bogen, og dette varieres ikke med altfor stor Virtuositet.

Dette Ledemotiv er følgende. Et Land producerer f. Eks. for 700 Mill. Kr. aarlig; Producenterne (Arbejdsgiverne) afleverer Varerne til de Handlende og faar derfor Guld (eller Guldrepræsentativer); dette Guld — 700 Millioner — er bestemt til atter fra de Handlende at genkøbe Varerne, Aarets Produktion. Producenterne fordeler det Guld, de har modtaget for Varerne, mellem deres Hjælpere, Arbejderne, til Familien og til Yderne af personlige Tjenester. Naar Pengene saaledes ere fordelte, benyttes de til at genkøbe Produkterne og havner atter hos de Handlende. Det, der er Forfatterens Fortjeneste, er at han saa at sige abstraherer fra Pengenes Eksistens og stadig har Varerne in mente. Tag f. Eks. hvorledes Forfatteren behandler en Embedsmands Lønning. Efter at Driftsherrerne har solgt deres Produkter til de Handlende og derfor faaet Penge, og derefter fordelt disse Penge, der netop har samme Værdi som Aarets Produk-

Boganmeldelser.

P. H. CASTBERG. **Production.** En Studie. København og Kristiania 1906. Gyldendalske Boghandel. (363 S.).

En norsk, formentlig debuterende Forfatter, Hr. P. H. Castberg, har forsøgt sig med en Studie, kaldet »Production«. Bogen har den Fortjeneste, at den helt igennem er baaret af samme Tanke; gennem hvert Kapitel klinger det samme Ledemotiv; men der er ganske vist heller ikke andet end Ledemotiv i hele Bogen, og dette varieres ikke med altfor stor Virtuositet.

Dette Ledemotiv er følgende. Et Land producerer f. Eks. for 700 Mill. Kr. aarlig; Producenterne (Arbejdsgiverne) afleverer Varerne til de Handlende og faar derfor Guld (eller Guldrepræsentativer); dette Guld — 700 Millioner — er bestemt til atter fra de Handlende at genkøbe Varerne, Aarets Produktion. Producenterne fordeler det Guld, de har modtaget for Varerne, mellem deres Hjælpere, Arbejderne, til Familien og til Yderne af personlige Tjenester. Naar Pengene saaledes ere fordelte, benyttes de til at genkøbe Produkterne og havner atter hos de Handlende. Det, der er Forfatterens Fortjeneste, er at han saa at sige abstraherer fra Pengenes Eksistens og stadig har Varerne in mente. Tag f. Eks. hvorledes Forfatteren behandler en Embedsmands Lønning. Efter at Driftsherrerne har solgt deres Produkter til de Handlende og derfor faaet Penge, og derefter fordelt disse Penge, der netop har samme Værdi som Aarets Produk-

tion, til Arbejdere o. s. v., tager Staten som Skat en Del af disse Penge og den i disse Penge liggende Ret til at faa udleveret en vis Mængde af Aarets Produktion. En Del af disse Penge anvender Staten til Lønning af sine Embedsmænd, der saaledes faa sig tiltransporteret Retten til at udtage en Del af Aarets Produktion. Saaledes gennemgaar Forfatteren hver enkelt Samfundsklasse i mange Kapitler, hvad der unægtelig virker ensformigt: Skibsrederen, der faar Andel i Produktet, Raastoffrembringeren, Kapitalisten o. s. v. passere Revy for os.

Forfatterens anden Thesis angaar Kapitaldannelsen eller — for at benytte Forfatterens Terminologi — Besparelsen: Af de 700 Mill., Aarsproduktionen udgør, spares f. Eks. 70 Mill., d. v. s. Varer til denne Værdi forbruges ikke, men henlægges. Men Pengene er der til at genkøbe disse Varer, og man køber derfor Kapitalgenstande; »Størstedelen af de sparede Varer maa omformes til andre Genstande, bedre egnede til at hengemmes». Sparingens foregaar ved at den sparende overdrager det Guld, som han har opsparret og som repræsenterer hans Andel af Landets Produktion, til en Laantager, f. Eks. en Bygningshaandværker eller Fabrikant. Man vil se, at dette er Læren om Varefondene og disses Fordeling, som Fortatteren uden Behændighed omskriver. Forfatteren gennemgaar nu alle tænkelige Tilfælde af den sparendes Udlaan, atter ensformigt og gentagende. Efter at have defineret Formue, atter som Indbegrebet af de materielle Produkter, viser Forfatteren, at den sparende ved at udlaane sit Overskud overdrager sin Formue til andre mod til Gengæld at faa en »sekundær Ret« i disses Formuedelev eller de Fabrikker, Skibe o. l., hvortil Laantageren har omformet de laante Formuegoder.

Forfatteren er Toldbeskytter, og hævder at Toldbeskyttelse forøger Antallet af de Beskæftigede; hans Bemærkninger her er iøvrigt lidet værdifulde. Om Guld, Anvisninger, Banker og Pengemarkedet skriver Forfatteren meget rigtigt; men som overalt ligger det værdifulde i

Fremstillingen i hans skarpe Hævdelse af Realiteten: Varerne, som er det egentlige, der omsættes, og ikke Omsætningsmediet, Pengene.

Forfatteren lever i et Land, hvor Byskatterne er høje; det ser man af hans Frygt for et radikalt Kommune-styre; han er en decideret Fjende af Fagforeninger og ser iøvrigt Økonomien fra den private Driftsherres Standpunkt.

Der er i Bogen mange Godtkøbsbemærkninger om Luksus, om Værdistigninger, om Produktionens Trivsel, Bemærkninger, der røber, at Forfatteren ikke er trængt ret dybt ind i den økonomiske Tankegang.

Som Helhed er det en daarlig Bog, den er bred, fuld af Gentagelser og Urigtigheder, fremsatte ikke uden Naivitet. Og dog er der noget godt i Bogen, nemlig det, at Forfatteren saa konsekvent gennemfører og forstaar, at Guldet kun er et Varerepræsentativ; derigennem kommer han til Tider til rigtige Slutninger, som dygtigere Mænd end ham ikke vilde naa til.

Men mest af alt skæmmes Bogen af dens Bredde; sammenskrevet til en Afhandling paa højst to Ark vilde Forfatterens Studie have haft sin Værdi. Hr. Castberg selv har den Evne at kunne fastholde en Tanke og at drage den logiske Konsekvens, — og det er forsaavidt at beklage, at han saa uforberedt har udarbejdet et side-stærkt Værk.

Laurits V. Birck.

GEORG FRIEDRICH KNAPP. **Staatliche Theorie des Geldes.** Leipzig 1905. Duncker & Humblot. (397 S. — Mk. 8.⁸⁰).

Der er Ideer og Teorier, som regelmæssig dukke frem hver hundrede eller hver tohundrede Aar og ligesaa regelmæssig aflives hver Gang. For saa vidt bliver Kampen stedse den samme; men det er med forskellige